

6.9 ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԵՎ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հարկային վարչարարության շարունակական կատարելագործումը և օրինազանց հարկ վճարողների դեմ պայքարը, ինչպես նաև ստվերային տնտեսության կրճատմանն ու հարկային կարգապահության բարձրացմանն ուղղված արդյունավետ, հետևողական վարչարարության իրականացումը ՀՀ ՊԵԿ կողմից թիրախավորվել են որպես վարչարարության կատարելագործման և զարգացման առաջնահերթ խնդիրներ: Այս համատեքստում հարկային մարմինը կարևորել է հասցեական և արդյունավետ հսկողության իրականացումը: Հարկային վարչարարության բարելավման աշխատանքներում արմատավորվում է այն մոտեցումը, որ հարկային հսկողական գործիքները կիրառվեն հիմնականում ռիսկային հարկ վճարողների նկատմամբ՝ ակնկալելով կրճատել տնտեսության ստվերային հատվածը, ամրապնդելով հարկ վճարողների կողմից հարկերի ինքնուրույն հաշվարկման և վճարման մշակույթը, ստեղծելով արդար և մրցակցային տնտեսական դաշտ:

Վերը նշված մոտեցումներին համահունչ հարկային և մաքսային մարմինների աշխատանքներն իրականացվել են հետևյալ հիմնական ուղղություններով.

1 Ստվերային տնտեսության կրճատմանն ու մրցունակ բիզնես միջավայրի ձևավորմանն ուղղված հարկային քաղաքականություն, հարկային համակարգի վարչարարության պարզեցում, հարկ վճարողների կողմից հարկային պարտավորությունների ամբողջ ծավալով և ժամանակին հայտարարագրման ու կատարման ապահովում՝ թիրախավորված հարկային վարչարարության միջոցով, տնտեսությունում բոլոր գործարքների լիարժեք փաստաթղթավորման ապահովում՝ նպաստելով հավասար մրցակցային պայմանների ձևավորմանը

1. ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեում ներդրվել է Հարկային և մաքսային կարգապահության բարելավման ռազմավարությունը: Ռազմավարության շրջանակներում ՀՀ ՊԵԿ համապատասխան ստորաբաժանումների կողմից վարվում է կարգապահական ռիսկերի գրանցամատյանը, որի արդյունքներն՝ առավել տարածված և ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների վրա բարձր ազդեցություն ունեցող ռիսկերն ամփոփվում ու ներկայացվում են ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեում ձևավորված՝ Հարկային և մաքսային կարգապահության խնդիրների լուծման ու ռիսկերի կառավարման աշխատանքները համակարգող խորհրդի քննարկմանը: Ռիսկերի գրանցամատյանի արդյունքների ամփոփմամբ՝ Ռիսկերի խորհրդի քննարկմամբ ու ՀՀ ՊԵԿ նախագահի հրամանով հաստատվել են Խոշոր հարկ վճարողների, «Շենքերի շինարարություն», «Հանրային սննդի կազմակերպում» ոլորտներում գործունեություն իրականացնող հարկ վճարողների հարկային կարգապահության բարելավման ծրագրերը: Միաժամանակ, 2021թ. օգոստոս ամսին, հարկային կարգապահության ռիսկերի գրանցամատյանի ու ՊԵԿ կողմից իրականացվող վերլուծական աշխատանքների արդյունքներով որպես ռիսկային խումբ ընտրվել և մշակվել է նաև ներմուծող-իրացնող հարկ վճարողների հարկային կարգապահության բարելավման ծրագիրը: Նշված ծրագրերով սահմանվել և իրականացվում են իրացման շրջանառությունների թերհայտարարագրման դեպքերի (ծախսերի ուճացում, հարկման բազաների նվազեցում, ԱՎՈՒՄ-ի, աշխատողների թվաքանակի

թերհայտարարագրում և այլն) բացահայտման, փաստաթղթավորման պահանջների պահպանմանն ուղղված միջոցառումներ:

2. ՀՀ ՊԵԿ նախագահի կողմից 23.03.2020թ. հաստատվել է թիվ 260-Ա հրամանը, որը նախատեսում է դիսկեր վերահանող վերլուծական գործիքների մշակում և դրանց ավտոմատացում: Ներդրված է և գործում է տվյալների մեծ շտեմարանների» (Big Data) մշակման վերլուծական համակարգը (Big Data Analytics - Power BI), որը հնարավորություն է տալիս կատարել վերլուծական աշխատանքներ, ստեղծելով տարբեր չափանիշներով հաշվետվություններ: 31.12.2021թ.-ի դրությամբ տվյալների մեծ շտեմարանների վերլուծական համակարգում ներդրված են ընդհանուր թվով 42 հաշվետվական ձևեր, այդ թվում՝ 6 արտաքին տնտեսական գործունեության վերաբերյալ: «Մեծ ծավալի տվյալների» վերլուծությունների հիման վրա դիսկերի կառավարման համակարգի շրջանակում կիրառվել են նոր մոտեցումներ՝ դիսկերն առավել արդյունավետ թիրախավորելու նպատակով:

3. Ավարտվել են ԱԱՀ-ի հարկային ճեղքի գնահատման մոդելի շրջանակներում օրենսդրական, մեթոդաբանական և տեխնիկական հիմնական հարցերը: Աշխատանքները նախատեսվել էին ավարտել մինչև տարեվերջ, սակայն գնահատման մոդելում բացակայում էր առանցքային բաղադրիչ հանդիսացող Ծախսեր-Թողարկում աղյուսակը, որը Ասիական զարգացման բանկի կողմից դեռևս չի կազմվել և տրամադրվել Վիճակագրական կոմիտեին:

Միաժամանակ, անկախ ԱՄՀ օժանդակության արդյունքներից, ավարտվել են 2020 թվականին վերաբերող հիմնական հարկատեսակների՝ ԱԱՀ-ի, շահութահարկի և եկամտային հարկի գծով հարկային ճեղքերի ՊԵԿ ուժերով գնահատման աշխատանքները և արդյունքները 2021թ.-ի դեկտեմբեր ամսին ներկայացվել է ՀՀ ՖՆ:

4. Վերլուծական և դիսկերի բացահայտման գործընթացների բարելավման, ինչպես նաև հարկ վճարողների գործունեության նկատմամբ իրականացվող տեսչական ընթացիկ հսկողությունն էլեկտրոնային հսկողության հարթակ տեղափոխելու նպատակով գործարկված մոնիտորինգային կենտրոնի կողմից հսկիչ-դրամարկղային մեքենաներով, հաշվարկային փաստաթղթերով իրականացվող գործարքների մոնիտորինգի արդյունքների հիման վրա 2021 թվականի սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ընթացքում իրականացված մոնիտորինգի արդյունքներով հարկ վճարողներին բացառապես էլեկտրոնային եղանակով ուղարկվել է 8,512 ծանուցում և նույն համակարգի միջոցով ստացվել է 1,783 բացատրություն:

5. Ինքնաշխատ ծանուցման համակարգի կատարելագործման և ընդլայնման շրջանակներում հայտարարվել է ինքնաշխատ ծանուցման համակարգում դիսկայնության գնահատման 15 նոր չափանիշների ծրագրավորման և ներդրման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերման մրցույթ: Հաղթող ճանաչված կազմակերպության հետ կնքվել է չափանիշների ծրագրավորման և ներդրման խորհրդատվական ծառայությունների գնման պայմանագիր: Ըստ ծառայությունների մատուցման ժամանակացույցի մշակվել են համակարգի ստեղծման համար անհրաժեշտ փոփոխություններին վերաբերող տեխնիկական առաջադրանքները:

Ներկայումս իրականացվում է «Հարկատու-3» համակարգում փոփոխությունների ծրագրավորում և համակարգի գործարկում, աշխատանքները կազմակերպվում են ըստ ժամանակացույցի:

6. Մշակման փուլում են գտնվում «ՀՀ արտաքին առևտրի ազգային մեկ պատուհանի» և ՍԷԿՏ համակարգերի ինտեգրումը:

Նոր համակարգի ներդրման արդյունքում՝ «խելացի» ռիսկերի կառավարման ներդրման միջոցով վերահսկելի կդառնա բարձր ռիսկային խմբում գտնվող ֆիզիկական անձանց սահմանահատումները: Ընթացքի մեջ են նաև «մաքսային հայտարարագրերի և ծանուցումների», «մաքսային և հարկային ռիսկերի կառավարման», «մաքսային իրավախախտումների միասնական շտեմարան», «կշռման համակարգի տվյալների օգտագործման» նոր համակարգերի մշակումը:

7. Մաքսային ռիսկերի նվազեցման և վերահսկողության արդյունավետության բարձրացման նպատակով՝ կատարվել է առկա համակարգերի մշտադիտարկում, որոնց արդյունքում մշակվել, ներդրվել են սակագնային և ոչ սակագնային հսկողության նոր համակարգի ակտիվներ:

8. Ռիսկերի վերհանման և դրա արդյունքներով ստվերի կրճատման նպատակով հարկային մարմնի կողմից իրականացվում են երրորդ անձանցից և այլ աղբյուրներից ստացված տեղեկությունների ուսումնասիրում, հարկային ռիսկերի բացահայտում, հարկ վճարողների կողմից գործարքների ամբողջական փաստաթղթավորման նկատմամբ մշտադիտարկում և ռիսկերի գնահատում, կամերալ (ներքին) ուսումնասիրություններ, ինչպես նաև ոլորտային ու անհատական վերլուծություններ՝ մասնավորապես.

Իրականացված կամերալ ուսումնասիրությունների արդյունքում բյուջե է հաշվեգրվել լրացուցիչ 9,337 մլն դրամ հարկ: Հարկային վնասը պակասել է 7,833.7 մլն. դրամով:

Իրականացվել են նաև ոլորտային և անհատական վերլուծություններ:

9. Հարկ վճարողների կողմից հարկային պարտավորությունների՝ ամբողջ ծավալով և ժամանակին հայտարարագրման շրջանակներում իրականացված աշխատանքների արդյունքում.

1) 2021թ. օգոստոս-դեկտեմբեր ամիսների արդյունքներով հաշվարկային փաստաթղթերով (այդ թվում ՀԴՄ կտրոններով) հարկ վճարողների կողմից հայտարարագրվել է 4 տրիլիոն 39 մլրդ. դրամ շրջանառություն, մինչդեռ՝ 2020թ. նույն ժամանակահատվածի նույն ցուցանիշը կազմել է 3 տրիլիոն 130 մլրդ. դրամ, իսկ 2019թ-ին՝ 3 տրիլիոն 226 մլրդ. դրամ գումար: Այսինքն՝ հարկ վճարողները 2020թ. համեմատ հայտարարագրել են 908.3 մլրդ. դրամ գումարով ավել իրացում, իսկ 2019թ. համեմատ՝ 812 մլրդ. դրամով ավել իրացում:

2) 2021թ. օգոստոս-դեկտեմբեր ամիսների արդյունքներով եկամուտ (հարկման բազա) ապահովված աշխատատեղերի ամսական միջին թվաքանակը կազմել է շուրջ 652 հազար, ինչը 2020թ. համադրելի ժամանակաշրջանի նույն ցուցանիշից ավել է 30 հազարով, 2019թ. օգոստոս-դեկտեմբեր ամիսներին արձանագրված ցուցանիշից 32 հազարով:

3) 2021թ. օգոստոս-դեկտեմբեր ամիսների արդյունքներով աշխատատեղերի գծով հայտարարագրված միջին ամսական եկամուտը (հարկման բազան) կազմել է 150 մլրդ. դրամ, ինչը գերազանցում է 2020թ. նույն ցուցանիշին՝ 15.5%-ով, 2019թ. 1-ին կիսամյակի նույն ցուցանիշին՝ 23.0%-ով: Մեկ աշխատատեղին բաժին ընկնող եկամուտը կազմել է շուրջ 230 հազար դրամ: 2020թ. համադրելի ժամանակահատվածի նույն ցուցանիշը կազմել է շուրջ 209 հազար դրամ, 2019թ-ինը՝ 197 հազար դրամ:

10. 2021թ.-ի հոկտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին հարկային մարմնի կողմից հսկողական աշխատանքների շրջանակներում իրականացված 327 համալիր հարկային ստուգումների արդյունքում արձանագրվել է 21417,5 մլն. դրամ նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի ընթացքում իրականացված 334 ստուգմամբ արձանագրված 5769,9 մլն.դրամի դիմաց:

2021թ.-ի հունվար-դեկտեմբեր ամիսներին հարկային մարմնի կողմից հսկողական աշխատանքների շրջանակներում իրականացված 1,149 համալիր հարկային ստուգումների

արդյունքում արձանագրվել է 28264,4 մլն. դրամ նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի ընթացքում իրականացված 1,136 ստուգմամբ արձանագրված 27052,0 մլն.դրամի դիմաց:

II Միջազգային առևտրադիմացական հարաբերությունները զարգացնելու նպատակով կրկնակի հարկումը բացառող համաձայնագրերի աշխարհագրության ընդլայնելում: Երկրի ներսում ձևավորվող հարկման բազաների պաշտպանության նպատակով տրանսֆերային գնագոյացման կարգավորումներ և հարկման նպատակով տեղեկատվության փոխանակման համակարգերի ներդրում

11. Կրկնակի հարկումը բացառելու մասին պայմանագրերի ցանցի վերաբերյալ

1) 2021թ. նոյեմբերի 25-ից ուժի մեջ է մտել «Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության և Մալթայի Հանրապետության Կառավարության միջև՝ եկամուտների կրկնակի հարկումը բացառելու և հարկեր չվճարելն ու հարկումից խուսափելը կանխելու մասին» 2019թ. սեպտեմբերի 24-ի համաձայնագիրը:

2) 2021թ. դեկտեմբերի 23-ից ուժի մեջ է մտել 2019 թվականի հուլիսի 8-ին ստորագրված «Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության և Սինգապուրի Հանրապետության Կառավարության միջև եկամուտների նկատմամբ հարկերի առնչությամբ կրկնակի հարկումը բացառելու, և հարկումից խուսափելը և շրջանցելը կանխելու վերաբերյալ» համաձայնագիրը:

Այսպիսով՝ 01.01.2022թ. դրությամբ գործող՝ կրկնակի հարկումը բացառելու մասին ՀՀ միջազգային պայմանագրերի թիվը հասել է 49:

12. Տրանսֆերային գնագոյացման կարգավորումների ներդրման նպատակով.

1) ՀՀ հարկային օրենսգրքի տրանսֆերային գնագոյացման առնչվող դրույթներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու վերաբերյալ նախագիծը ներկայացվել է ՀՀ ԱԺ քննարկմանը:

2) Տրանսֆերային գնագոյացման կարգավորումների ներդրման շրջանակներում մշակվում են նաև փոխհամաձայնեցման ընթացակարգի, նախնական գնագոյացման ընթացակարգի, ինչպես նաև տրանսֆերային գնագոյացման փաստաթղթավորումների վերաբերյալ կարգավորումների նախագծերը, որոնք կներկայացվեն շահագրգիռ մարմինների քննարկմանը ՀՀ հարկային օրենսգրքի տրանսֆերային գնագոյացման առնչվող դրույթներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու վերաբերյալ նախագծի ընդունումից հետո:

13. Հարկային տեղեկատվության փոխանակման գործընթացների ներդրման նպատակով, ՏՀԶԿ Գլոբալ ֆորումի կողմից փորձագիտական գնահատումը մեկնարկել է 2021թ. սեպտեմբերին: գնահատման առաջին փուլի աշխատանքների շրջանակներում ՀՀ ՊԵԿ համակարգմամբ ապահովվել է գնահատման հարցաշարի պաշտոնական լրացումը ՀՀ շահագրգիռ մարմինների կողմից և հանձնումը միջազգային փորձագետներին 2021թ. նոյեմբերի 9-ին: Փորձագետների արձագանքը ներկայացվել է 2022 թվականի հունվարին, որից հետո նախատեսվում է մեկնարկել գնահատման հաջորդ փուլը՝ կազմակերպելով միջազգային փորձագետների այցը Հայաստան՝ իրականացվող աշխատանքներին տեղում ծանոթանալու նպատակով:

III ՀՀ ՊԵԿ կողմից էլեկտրոնային գործիքների ներդրման միջոցով հարկային մարմին-հարկ վճարող շփման հնարավորինս սահմանափակում, գործարար միջավայրի բարելավմանն ուղղված միջոցառումների շրջանակներում հարկային մարմնի կողմից որակյալ ծառայությունների մատուցում, հարկային պարտավորությունները կամավորության սկզբունքով կատարելու՝ հարկ վճարողների վարքագծի արմատավորում

14. Վարչարարության գործընթացի պարզեցման և հաշվետվությունների էլեկտրոնային եղանակով ներկայացման համակարգին ամբողջական անցում կատարելու նպատակով՝

շարունակվել են ՀՀ ՊԵԿ էլեկտրոնային կառավարման համակարգի կատարելագործման աշխատանքները: Մասնավորապես,

1) Մշակվում են մի շարք միջանկյալ էլեկտրոնային համակարգեր, որոնց շնորհիվ կբարելավվի տնտեսվարող սուբյեկտներին մատուցվող ծառայությունների որակը, կընդլանվի փոխանակվող տեղեկությունների ծավալն ու կբարձրացվի դրանց անվտանգությունը, կկրճատվի մատուցվող ծառայությունների ժամանակը. ներդրվել է մաքսային վճարների և մաքսային մարմինների կողմից գանձվող այլ վճարների էլեկտրոնային եղանակով վճարման համակարգը, որը տնտեսվարող սուբյեկտներին հնարավորություն է ընձեռում կատարել վճարումներ էլեկտրոնային եղանակով: Ֆինանսավորման առկայության դեպքում նախատեսվում է իրականացնել ներդրված համակարգի բարելավման աշխատանքներ:

2) ՀՀ «Արտաքին առևտրի ազգային մեկ պատուհան» հարթակի «Թույլատվական փաստաթղթեր» համակարգի թվով 15 ենթահամակարգերն ամբողջությամբ մշակվել են և 2021 թվականի սեպտեմբերին ներկայացվել են թեստավորման ՀՀ ՊԵԿ ՏՏ վարչություն: Հայտնաբերվել են որոշակի խնդիրներ և դիտողություններ, որոնք շտկվում են համակարգը մշակող թիմի կողմից:

3) 2021 թվականի դեկտեմբերից իրականացվել է նաև «Թույլատվական փաստաթղթեր» համակարգի և trade.gov.am պորտալի մյուս էլեկտրոնային համակարգերի և տեղեկատու աղյուսակների ինտեգրման աշխատանքները:

15. Հարկ վճարողների իրազեկվածության բարձրացման նպատակով՝ հարկ վճարողների տարբեր խմբերի համար 2021թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսների ընթացքում համաձայն հաստատված ծրագրի, հարկ վճարողների համար անցկացվել է 28 ուսումնական միջոցառում, 391 ակ/ժամ ընդհանուր տևողությամբ, որոնց մասնակցել են 345 հարկ վճարողներ և (կամ) նրանց ներկայացուցիչներ:

16. Տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ ծագող հարցերի ու խնդիրների օպերատիվ լուծման նպատակով ակտիվորեն գործել է հարկ վճարողների սպասարկման և հեռախոսազանգերի կենտրոնը: Մասնավորապես, հարկային և մաքսային հարաբերությունները կարգավորող օրենսդրության և վարչարարության վերաբերյալ 2021 թվականի սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսների ընթացքում ստացվել է 62293 հարցադիմում (հարկային մասով 80%, մաքսային՝ 20%): Հարցադիմումներից 62138-ը ստացվել են հեռախոսակապի, իսկ մնացած 155-ը էլեկտրոնային փոստի միջոցով: Նույն ժամանակահատվածում հարկ վճարողների կողմից ստացվել են նաև 281 դիմում-բողոք և 1 առաջարկություն:

17. Հարկման ընդհանուր համակարգում գործող օրինապահ հարկ վճարողներին խրախուսելու և նրանց հետ գործընկերային հարաբերությունների զարգացմանն ուղղված աշխատանքների շրջանակներում Հարկային օրենսգրքում կատարված փոփոխության համաձայն «Օրինապահ հարկ վճարող» կարգավիճակի տրամադրման համակարգով 2021թ. օգոստոս-դեկտեմբեր ամիսներին ներկայացվել է օրինապահ հարկ վճարողի հավաստագրի ստացման թվով 79 դիմում, որոնցից թվով 44 հարկ վճարողի դիմում բավարարվել է: Օրինապահ հարկ վճարողների ցանկերը հրապարակվել են հարկային մարմնի պաշտոնական ինտերնետային կայքի «Հարկային տեղեկատվություն» բաժնի «Տեղեկատվություն հարկ վճարողների վերաբերյալ» ենթաբաժնի «Օրինապահ հարկ վճարողներ» մասում:

18. 2021թ. հուլիս-դեկտեմբեր ամիսների ընթացքում հարկային և մաքսային մարմինների գանգատարկման հանձնաժողովի կողմից ուսումնասիրվել է հարկ վճարողների կողմից ներկայացված 868 բողոք, որից 36.9%-ը կամ 320 բողոք ամբողջությամբ կամ մասնակի բավարարվել է, իսկ 115 բողոք կարճվել է:

19. Մշակվել է «Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» և «Մաքսային ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքների նախագծերը (Կ-119-14.12.2021-ՏՀ-011/0) (գտնվում է ԱԺ-ում), որոնց ընդունմամբ կսահմանվի հարկային և մաքսային մարմնի բողոքարկման հանձնաժողով ներկայացվող դիմում-բողոքի քննության գրավոր ընթացակարգ և դրանով իսկ կապահովվի տվյալ վարչական վարույթի առավել սեղմ ժամկետում առանց բարդացնելու իրականացումը:

20. e-draft.am կայքէջում պարբերաբար տեղադրվել են ՀՀ ՊԵԿ կողմից մշակված համապատասխան իրավական ակտերի նախագծերը: Միաժամանակ, զանգվածային լրատվության ներկայացուցիչների համար 2021թ. ընթացքում պարբերաբար կազմակերպվել են մամուլի ասուլիսներ, հարցազրույցներ, հրապարակվել են մամուլ հաղորդագրություններ, ներկայացվել հարկային և մաքսային ոլորտներում իրականացվող բարեփոխումների վերաբերյալ տեղեկատվություն, կազմակերպվել են հեռուստատեսային տարբեր հաղորդումներ կոմիտեի աշխատակիցների մասնակցությամբ՝ ապահովելով հանրության իրազեկվածությունը գործարարության ոլորտում պետական եկամուտների վարչարարության բարեփոխումների վերաբերյալ: Իրազեկումներն իրականացվել են տարբեր ձևաչափերով (տեսահոլովակ, ասուլիս, հարցազրույց, ռեպորտաժ ԶԼՄ-ներով, պարզաբանում, հրապարակում սոցցանցերում, ամփոփիչ ֆիլմ, մամուլի հաղորդագրություն, տեսանյութ և այլն), տարածվել ԶԼՄ-ներով, նաև հրապարակվել Կոմիտեի պաշտոնական կայքում, Youtube, Facebook, Twitter, Telegram սոցիալական հարթակների՝ Կոմիտեի պաշտոնական էջերում: Ընդհանուր առմամբ 18.08.2021-31.12.2021թթ. ժամանակահատվածում իրականացվել է հանրային իրազեկման 60 միջոցառում:

21. 2022 թվականի հունվարի 1-ից ներդրվել է հիփոթեկային վարկի սպասարկման համար վճարվող տոկոսների գումարների վերադարձի էլեկտրոնային հարթակը: Հիփոթեքային վարկի սպասարկման համար վճարվող տոկոսների գումարների վերադարձը կատարվում է դիմումը ներկայացվելուց հետո առավելագույնը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում:

IV Մաքսային վարչարարության պարզեցմամբ մաքսային սահմանի անցման գործընթացի դյուրիանացում և սահմանի անցման համար պահանջվող ժամանակի կրճատում

22. «Մեկ կանգառ, Մեկ պատուհան» էտալոնային մոդելի մշակմանն ուղղված աշխատանքներ իրականացնելու նպատակով ընդունվել է ՀՀ վարչապետի 13.10.2021 թվականի «Պետական սահմանի անցման կետերում առկա և արտաքին տնտեսական գործունեության սպասարկման կենտրոններում նախատեսվող պետական մարմինների կողմից քիզնես գործընթացների վերլուծության և կրկնությունների վերհանման հսկողական գործառնությունների վերլուծության իրականացման նպատակով փորձագիտական խումբ ստեղծելու և դրա անհատական կազմը հաստատելու մասին» թիվ 1153-Ա որոշումը: Պարբերաբար իրականացվել են վերլուծական աշխատանքներ, տեղի են ունեցել հանդիպումներ «Մեկ կանգառ, մեկ պատուհան» համակարգի հետագա ներդրման համար: Մշակվել է «Հայաստանի Հանրապետության համար «Մեկ կանգառ, մեկ պատուհան» էտալոնային մոդելը հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի որոշման նախագիծը և ներկայացվել է Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի աշխատակազմ: Համաշխարհային բանկի փորձագետների կողմից 2021թ. դեկտեմբերի 16-ին տրամադրվել է Հայաստանի Հանրապետության պետական սահմանի անցման կետերում և ԱՏԳ սպասարկման կենտրոններում «Մեկ կանգառ, մեկ պատուհան» սկզբունքի ներդրման էտալոնային մոդելը, որի հիման վրա մշակվել են ՀՀ կառավարության և ՀՀ վարչապետի որոշման մի շարք նախագծեր, որոնք գտնվում են շահագրգիռ պետական մարմինների հետ քննարկման փուլում:

23. Ավարտական աշխատանքներ են տարվում «Մեկ պատուհան» համակարգի թույլատվական փաստաթղթերի վերջնական ներդրման ուղղությամբ:

24. Մշակվել և ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ է ներկայացվել ՀՀ պետական սահմանի ավտոմոբիլային, օդային և երկաթուղային անցման կետերում անձանց, տրանսպորտային միջոցների, ապրանքների բացթողնման ՀՀ ՊԵԿ մաքսային մարմինների գործառույթների տեխնոլոգիական սխեմաների նախագծերը և այդ շրջանակներում ՀՀ ոստիկանության և ՀՀ սննդամթերքի անվտանգության տեսչական մարմնի կողմից պետական սահմանի անցման կետերում իրականացվող գործառույթների վերաբերյալ ստացված տեղեկատվությունը: Միաժամանակ համակատարող մարմինների կողմից համապատասխան տեղեկատվության չներկայացնելու պատճառով ՀՀ վարչապետի որոշման նախագիծը դեռևս չի մշակվել:

25. Ռիսկերի կառավարման համակարգի կատարելագործմամբ պայմանավորված՝ մաքսային հսկողության, մասնավորապես, մաքսային հսկողության գործընթացում հետբացթողումային հսկողության արդյունավետության բարձրացման նպատակով ընդունվել է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 24.09.2021թ. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ի N1327-Ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» N1572-Ն որոշումը, որով նախատեսվում է նախաբացթողումային գործառույթների աստիճանական կրճատմանը զուգահեռ ընդլայնել հետբացթողումային գործառույթներ իրականացնող ստորաբաժանումների կարողությունները՝ ավտոմատացնելով հետբացթողումային հսկողության գործառույթները, ինչպես նաև իրավական հիմքեր են ստեղծվել ապրանքների և (կամ) տրանսպորտային միջոցների բացթողումից հետո ռիսկերի պրոֆիլներին համապատասխան մաքսային հսկողության օբյեկտների, ձևերի և (կամ) միջոցների ընտրության ժամանակ մաքսային մարմինների կողմից իրականացվող գործառնությունների սահմանման համար: Մասնավորապես, նշյալ որոշմանը համապատասխան ընդունվել է Հայաստանի Հանրապետության պետական եկամուտների կոմիտեի նախագահի 15.11.2021թ. «Ապրանքների և (կամ) տրանսպորտային միջոցների բացթողումից հետո ռիսկերի պրոֆիլներին համապատասխան մաքսային հսկողության օբյեկտների, ձևերի և (կամ) միջոցների ընտրության ժամանակ մաքսային մարմինների կողմից իրականացվող գործառնությունների հերթականությունը սահմանելու մասին» N1158-Ա հրամանը:

26. Մաքսային վարչարարության կատարելագործման ուղղությամբ՝ էլեկտրոնային համակարգերի և ենթակառուցվածքների արդիականացման շրջանակներում «Ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների բացթողումից հետո թիրախային ստուգումների համակարգի» նախագծման, ծրագրավորման և ներդրման ծառայությունների ձեռք բերման նպատակով 10.12.2021թ. հայտարարվել է մրցույթ:

V Հարկային և մաքսային իրավախախտումների դեմ պայքար

27. ՀՀ ՊԵԿ և ՀՀ ԿԲ-ի կողմից համատեղ մշակվել է «Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքում լրացումներ կատարելու մասին», «Ապահովագրության և ապահովագրական գործունեության մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին», «Արժեթղթերի շուկայի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին», «Բանկային գաղտնիքի մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» և «Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքում լրացում կատարելու մասին» ՀՀ օրենքների նախագծերը (Կ-076-27.10.2021-ՊԻ-011/0), որոնց ընդունմամբ կապահովվի հարկային նպատակներով բանկերում և այլ ֆինանսական կազմակերպություններում օրենքով պահպանվող գաղտնի տեղեկության փոխանակման համար ՏՀՀԿ Գլոբալ Ֆորումի շրջանակներում

Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունների և հարկային նպատակներով տեղեկատվության փոխանակման ստանդարտների կիրարկումը:

28. Ներկայումս քննարկման փուլում է գտնվում «Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքում փոփոխություն և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագիծը, որի ընդունմամբ կներդրվի հարկային պարտավորությունների կատարումն ապահովող արգելադրման նոր գործիքակազմ:

29. 18.08.2021-31.12.2021թթ թվով 175 սնանկ ճանաչելու պահանջի մասին և թվով 346 պահանջը հաստատելու մասին դիմումներով վերականգնված գումարը կազմում է 2660,6 մլն. դրամ: Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործերով՝ վարչական տույժ նշանակելու մասին թվով 11700 որոշումներով փաստացի գանձվել է 180,4 մլն. դրամ: Մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ 91 գործով գանձվել է 18,2 մլն. դրամ տուգանքի գումար: Նախկինում նշանակված տուգանքներից գանձվել է 15,1 մլն. դրամ գումար: Կայացվել է հարկ վճարողների չկատարած հարկային պարտավորությունները գանձելու վերաբերյալ թվով 8899 որոշում՝ ընդհանուր 21822,8 մլն. դրամի չափով, ՀՀ ԱՆ ՀԿ ծառայություն հարկադիր կատարման է ներկայացվել թվով 5545 չկատարած հարկային պարտավորությունները գանձելու վերաբերյալ կայացված, անբողոքարկելի դարձած որոշում՝ ընդհանուր 5004,5 մլն. դրամ մնացորդի չափով, ինչպես նաև թվով 1860 անբողոքարկելի դարձած ստուգման ակտ՝ ընդհանուր 541,8 մլն. դրամ մնացորդի չափով, իրականացված աշխատանքների արդյունքում՝ պետական բյուջե է վերականգնվել 17279,0 մլն. դրամ, որից դրոշմանիշային վճարի գծով՝ 386,9 մլն. դրամ: ՀՀ ՊԵԿ ՀՕՀ վարչության արձանագրությունների հիման վրա կայացվել 381 որոշում, նշանակված տուգանքի գումար՝ 49854,1 մլն. դրամ, ՀՀ Հարկային օրենսգրքի 422 և 423 հոդվածներով կայացվել է 308 որոշում՝ առաջադրված գումարը՝ 112,7 մլն. դրամ: ՀՀ ՊԵԿ կողմից ներկայացված հայցադիմումներով առկա է թվով 30 բավարարված վճիռ 57,8 մլն. դրամ հայցագնով: ՀՀ ՊԵԿ-ի դեմ ներկայացվել է թվով 728 հայցադիմում՝ 4.8 մլրդ. դրամ հայցագնով, որից բավարարվել է 327 հայց՝ 176,9 մլրդ. դրամ գումարով, մերժվել է 57 հայց՝ 3.7 մլրդ. դրամ գումարով (այդ թվում՝ նախորդ տարիներից քննվող գործերով):

VI ՀՀ ՊԵԿ կառավարման համակարգի կադրերի ազդեցություն, կոռուպցիոն ռիսկերի և երևույթների բացահայտում

30. 2021թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսների ընթացքում 50 խմբերի համար իրականացվել են 741 ակ/ժամ ընդհանուր տևողությամբ ուսումնական դասընթացներ, որոնց մասնակցել են 983 հարկային և մաքսային ծառայողներ:

31. ՀՀ ՊԵԿ հարկային և մաքսային մարմինների ծառայողական քննություն անցկացնող հանձնաժողովի կողմից 2021թ. հուլիս-դեկտեմբեր ամիսներին քննարկվել են թվով 68 ծառայողական քննության ընթացքում ստեղծված նյութեր, որի արդյունքում թվով 64 ծառայողներ ենթարկվել են տարբեր կարգապահական պատասխանատվության:

32. ԱԺ-ի կողմից 16.12.2021թ. ընդունված ««Հարկային ծառայության մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» N ՀՕ-423-Ն և ««Մաքսային ծառայության մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» N ՀՕ-424-Ն օրենքներով սահմանվել են հարկային/մաքսային ծառայություններում պաշտոնների համալրման նոր մոտեցումներ:

8.1 ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

Հարկային վարչարարության շարունակական կատարելագործումը և ստվերային տնտեսության կրճատումը, հարկային համակարգի վարչարարության պարզեցումը, հարկային մարմնի կողմից որակյալ ծառայությունների մատուցումը, հարկային պարտավորությունները կամավորության սկզբունքով կատարելու հարկ վճարողների վարքագծի արմատավորումը ՀՀ ՊԵԿ կողմից թիրախավորվել են որպես ոլորտի զարգացման և կատարելագործման առաջնահերթ խնդիրներ:

Վերը նշված մոտեցումներին համահունչ իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները.

33. ԱԱՀ-ի փոխհատուցվող գումարների միասնական հաշվին մուտքագրման ժամկետների կրճատման միջոցառման շրջանակներում ՀՀ ԱԺ կողից 2021թ. մայիսի 26-ին ընդունվել է «ՀՀ հարկային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» ՀՕ-244-Ն օրենքը, որով 2021թ. հուլիսի 1-ից սկսած ԱԱՀ-ի փոխհատուցվող գումարների մուտքագրումը միասնական հաշվին կատարվում է յուրաքանչյուր ամսվա արդյունքներով՝ մինչ այդ գործող եռամսյակի փոխարեն:

34. ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեում ներդրվել է հարկային և մաքսային կարգապահության բարելավման ռազմավարությունը: Ռազմավարության շրջանակներում ՀՀ ՊԵԿ համապատասխան ստորաբաժանումների կողմից վարվում է կարգապահական ռիսկերի գրանցամատյանը, որի արդյունքներն՝ առավել տարածված և ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների վրա բարձր ազդեցություն ունեցող ռիսկերն ամփոփվում ու ներկայացվում են ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեում ձևավորված՝ Հարկային և մաքսային կարգապահության խնդիրների լուծման ու ռիսկերի կառավարման աշխատանքները համակարգող խորհրդի քննարկմանը: Ռիսկերի գրանցամատյանի արդյունքների ամփոփմամբ՝ Ռիսկերի խորհրդի քննարկմամբ ու ՀՀ ՊԵԿ նախագահի հրամանով հաստատվել են Խոշոր հարկ վճարողների, «Շենքերի շինարարություն», «Հանրային սննդի կազմակերպում» ոլորտներում գործունեություն իրականացնող հարկ վճարողների հարկային կարգապահության բարելավման ծրագրերը: Միաժամանակ, 2021թ. օգոստոս ամսին, հարկային կարգապահության ռիսկերի գրանցամատյանի ու ՊԵԿ կողմից իրականացվող վերլուծական աշխատանքների արդյունքներով որպես ռիսկային խումբ ընտրվել և մշակվել է նաև ներմուծող-իրացնող հարկ վճարողների հարկային կարգապահության բարելավման ծրագիրը: Նշված ծրագրերով սահմանվել և իրականացվում են իրացման շրջանառությունների թերհայտարարագրման դեպքերի (ծախսերի ուղճացում, հարկման բազաների նվազեցում, ԱՎՈՒՄ-ի, աշխատողների թվաքանակի թերհայտարարագրում և այլն) բացահայտմանն ու փաստաթղթավորման պահանջների պահպանմանն ուղղված միջոցառումներ:

35. 2021թ.-ին ԱՄՀ կողմից ՀՀ ՊԵԿ-ին տրամադրվել է տեխնիկական աջակցություն Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՀ) հարկաբյուջետային հարցերի վարչության հեղինակած RA-GAP (Revenue administration – Gap Analysis Program) մեթոդաբանությամբ ԱԱՀ-ի հարկային ճեղքի գնահատման մոդելի կառուցման և հետազայում ՊԵԿ-ին տրամադրելու ուղղությամբ:

36. ՀՀ ՊԵԿ նախագահի կողմից 23.03.2020թ. հաստատվել է թիվ 260-Ա հրամանը, որը նախատեսում է ռիսկեր վերահանող վերլուծական գործիքների մշակում և դրանց ավտոմատացում: Ներդրված է և գործում է տվյալների մեծ շտեմարանների» (Big Data) մշակման վերլուծական համակարգը (Big Data Analytics - Power BI), որը հնարավորություն է տալիս կատարել վերլուծական աշխատանքներ, ստեղծելով տարբեր չափանիշներով հաշվետվություններ: 2021թ. օգոստոս ամսվա դրությամբ տվյալների մեծ շտեմարանների վերլուծական համակարգում ներդրվել են ընդհանուր թվով 40 հաշվետվական ձևեր, այդ թվում՝ 6 արտաքին տնտեսական գործունեության վերաբերյալ: «Մեծ ծավալի տվյալների» վերլուծությունների հիման վրա ռիսկերի կառավարման համակարգի շրջանակում կիրառվել են նոր մոտեցումներ՝ ռիսկերն առավել արդյունավետ թիրախավորելու նպատակով:

37. Վերլուծական և ռիսկերի բացահայտման գործընթացների բարելավման, ինչպես նաև հարկ վճարողների գործունեության նկատմամբ իրականացվող տեսչական ընթացիկ հսկողությունն էլեկտրոնային հսկողության հարթակ տեղափոխելու նպատակով գործարկված մոնիտորինգային կենտրոնի կողմից հսկիչ-դրամարկղային մեքենաներով, հաշվարկային փաստաթղթերով իրականացվող գործարքների մոնիտորինգի արդյունքների հիման վրա 2021 թվականի հունվար-օգոստոս ամիսների ընթացքում իրականացված մոնիտորինգի արդյունքներով հարկ վճարողներին բացառապես էլեկտրոնային եղանակով ուղարկվել է 19,626 ծանուցում և նույն համակարգի միջոցով ստացվել է 4,437 բացատրություն:

38. Ինքնաշխատ ծանուցման համակարգի կատարելագործման և ընդլայնման շրջանակներում հայտարարվել է ինքնաշխատ ծանուցման համակարգում ռիսկայնության գնահատման 15 նոր չափանիշների ծրագրավորման և ներդրման խորհրդատվական ծառայությունների ձեռքբերման մրցույթ: Հաղթող ճանաչված կազմակերպության հետ կնքվել է չափանիշների ծրագրավորման և ներդրման խորհրդատվական ծառայությունների գնման պայմանագիր: Ըստ ծառայությունների մատուցման ժամանակացույցի մշակվել են համակարգի ստեղծման համար անհրաժեշտ փոփոխություններին վերաբերող տեխնիկական առաջադրանքները:

39. Ռիսկերի վերահանման և դրա արդյունքներով ստվերի կրճատման նպատակով հարկային մարմնի կողմից իրականացվել են երրորդ անձանցից և այլ աղբյուրներից ստացված տեղեկությունների ուսումնասիրում, հարկային ռիսկերի բացահայտում, հարկ վճարողների կողմից գործարքների ամբողջական փաստաթղթավորման նկատմամբ մշտադիտարկում և ռիսկերի գնահատում, կամերալ (ներքին) ուսումնասիրություններ, ինչպես նաև ոլորտային ու անհատական վերլուծություններ՝ մասնավորապես.

Իրականացված կամերալ ուսումնասիրությունների արդյունքում 01.01.2021-18.08.2021թթ. ընկած ժամանակահատվածում պետական բյուջե է հաշվեգրվել լրացուցիչ 12,385 մլն դրամ հարկ: Հարկային վնասը պակասել է 1413,4 մլն դրամով:

Իրականացվել են նաև ոլորտային և անհատական վերլուծություններ, մասնավորապես՝

- Մեկ կամ երկու ներմուծող կամ արտադրող տնտեսվարող սուբյեկտ(ներ)ից ձեռքբերված ապրանքների իրացում ՀԴՄ-ների միջոցով,

- Գործող ՀԴՄ-ների քանակի և աշխատողների թվաքանակի համադրման արդյունքում ռիսկային հարկ վճարողներ,

- Դիտարկվել են այն գնորդները, որոնց մեկ մատակարարից ձեռքբերումները կազմում է ամբողջ ձեռքբերումների 80% և ավելին,

- ՀՀ օրենսդրությամբ պարտադիր դրոշմավորման ենթակա ապրանքներ ներմուծած (այդ թվում՝ ԵՏՄ անդամ պետություններից) և (կամ) արտադրած հարկ վճարողներ, ովքեր չունեն դրոշմապիտակների ձեռքբերման հայտ,
- Ավտոգազալիցքավորման ճնշակայան շահագործող հարկ վճարողների կողմից սեղմված բնական գազի մատակարարման մասով ակցիզային հարկի թերահայտարարագրման հնարավոր ռիսկերի վերհանում,
- Էական ցածր արժեքով շարժական գույքի ձեռքբերում և օտարում իրականացրած հարկ վճարողների վերաբերյալ,
- Հարկ վճարողների կողմից Էական ցածր արժեքով անշարժ գույքերի վարձակալությամբ տրամադրելու վերաբերյալ:

40. Հարկ վճարողների կողմից հարկային պարտավորությունների՝ ամբողջ ծավալով և ժամանակին հայտարարագրման շրջանակներում իրականացված աշխատանքների արդյունքում.

1) 2021թ. հունվար-հուլիս ամիսների արդյունքներով հաշվարկային փաստաթղթերով /այդ թվում ՀԴՄ կտրոններով/ հարկ վճարողների կողմից հայտարարագրվել է 4 տրիվիոն 152 մլրդ. դրամի շրջանառություն, մինչդեռ՝ 2020թ. նույն ժամանակահատվածի նույն ցուցանիշը կազմել է 3 տրիվիոն 331 մլրդ. դրամ, իսկ 2019թ-ին՝ 3 տրիվիոն 360 մլրդ. դրամ գումար: Այսինքն՝ հարկ վճարողները 2020թ. համեմատ հայտարարագրել են 820.9 մլրդ. դրամ գումարով ավել իրացում, իսկ 2019թ. համեմատ՝ 792 մլրդ. դրամով ավել իրացում:

2) 2021թ. հունվար-հուլիս ամիսների արդյունքներով եկամուտ (հարկման բազա) ապահովված աշխատատեղերի ամսական միջին թվաքանակը կազմել է շուրջ 624 հազար, ինչը 2020թ. համադրելի ժամանակաշրջանի նույն ցուցանիշից ավել է 23 հազարով, 2019թ. հունվար-հուլիս ամիսներին արձանագրված ցուցանիշից 34 հազարով:

Աշխատատեղերի գծով հայտարարագրված միջին ամսական եկամուտը (հարկման բազան) կազմել է 132 մլրդ. դրամ, ինչը գերազանցում է 2020թ. նույն ցուցանիշին՝ 10.6%-ով, 2019թ. 1-ին կիսամյակի նույն ցուցանիշին՝ 21.3%-ով:

2021թ. հունվար-հուլիս ամիսների արդյունքներով ավելացել է նաև մեկ աշխատատեղին բաժին ընկնող եկամուտը կազմելով շուրջ 212 հազար դրամ: 2020թ. համադրելի ժամանակահատվածի նույն ցուցանիշը կազմել է շուրջ 199 հազար դրամ, 2019թ-ինը՝ 185 հազար դրամ:

41. ՀՀ տրանսֆերային գնագոյացման հարկային վարչարարության կարգավորումներն առավել արդյունավետ և միջազգային ստանդարտներին համապատասխան դարձնելու նպատակով, մշակվել է ՀՀ հարկային օրենսգրքի տրանսֆերային գնագոյացման առնչվող դրույթներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու վերաբերյալ նախագիծ, որը լրամշակվել է շահագրգիռ գերատեսչությունների նկատառումների արդյունքում: Նախագիծն առաջիկայում կներկայացվի ՀՀ արդարադատության նախարարությանը՝ փորձագիտական քննության:

42. Հարկային տեղեկատվության փոխանակման գործընթացների ներդրման նպատակով.

1) 2021թ.-ի հուլիս և օգոստոս ամիսներին իրականացվել է 02.11.2018թ. «Հարկային վարչարարություն իրականացնելու նպատակով ԱՊՀ մասնակից պետությունների միջև էլեկտրոնային եղանակով տեղեկություն փոխանակելու մասին» արձանագրության շրջանակներում հարկային տեղեկատվության ավտոմատացված առաջին գործնական փոխանակությունը: Այդպիսով, ավարտին են հասցվել ԱՊՀ պետությունների իրավասու

մարմինների միջև միմյանց հարկ վճարողների եկամուտների և գույքի վերաբերյալ տեղեկատվության էլեկտրոնային փոխանակման համակարգի ներդրման աշխատանքները:

2) Հարցումների հիման վրա տեղեկությունների փոխանակման ՏՀՀԿ ստանդարտի ներդրման աշխատանքների շրջանակներում 2021թ.-ին ակնկալվում էր ՏՀՀԿ Գլոբալ Ֆորումի կողմից Հայաստանում տեղեկությունների փոխանակման պրակտիկայի փորձագիական գնահատումը (peer review), որը պետք է մեկնարկվեր 2020 թվականի դեկտեմբերին և ամփոփվեր 2021թ. առաջին եռամսյակում: Սակայն հետպատերազմյան շրջանի իրավիճակով պայմանավորված, ՀՀ ՊԵԿ-ը դիմել է ՏՀՀԿ Գլոբալ Ֆորումի քարտուղարությանը՝ գնահատումը հետաձգելու խնդրանքով: Ըստ ձեռքբերված պայմանավորվածության՝ փորձագիտական գնահատումը հետաձգվել է:

Միաժամանակ՝ իրականացվել են գնահատմանը նախապատրաստման աշխատանքներ: Մասնավորապես, ապահովվել է տեղեկությունների փոխանակման գործընթացում ընդգրկված անձնակազմի վերապատրաստումը 2021թ. փետրվարի 23-25-ին ՏՀՀԿ Հարկային քաղաքականության և վարչարարության կոնտրոլի կողմից կազմակերպված «Տեղեկությունների փոխանակման վերջին օղակ» (Exchange of Information last mile) վերինարին:

43. Վարչարարության գործընթացի պարզեցման և հաշվետվությունների էլեկտրոնային եղանակով ներկայացման համակարգին ամբողջական անցում կատարելու նպատակով՝ շարունակվել են ՀՀ ՊԵԿ էլեկտրոնային կառավարման համակարգի կատարելագործման աշխատանքները: Մասնավորապես, մշակվում են մի շարք միջանկյալ էլեկտրոնային համակարգեր, որոնց շնորհիվ կբարելավվի տնտեսվարող սուբյեկտներին մատուցվող ծառայությունների որակը, կընդլանվի փոխանակվող տեղեկությունների ծավալն ու կբարձրացվի դրանց անվտանգությունը, կկրճատվի մատուցվող ծառայությունների ժամանակը:

44. Ներդրվել է մաքսային վճարների և մաքսային մարմինների կողմից գանձվող այլ վճարների էլեկտրոնային եղանակով վճարման համակարգը, որը տնտեսվարող սուբյեկտներին հնարավորություն է ընձեռում կատարել վճարումներ էլեկտրոնային եղանակով: Ֆինանսավորման առկայության դեպքում նախատեսվում է իրականացնել ներդրված համակարգի բարելավման աշխատանքներ:

45. Հարկ վճարողների իրազեկվածության բարձրացման նպատակով՝ հարկ վճարողների տարբեր խմբերի համար 2021թ. հունվար-օգոստոս ամիսների ընթացքում համաձայն հաստատված ծրագրի, հարկ վճարողների համար անցկացվել է 44 ուսումնական միջոցառում, 435 ակ/ժամ ընդհանուր տևողությամբ, որոնց մասնակցել են 678 հարկ վճարողներ և (կամ) նրանց ներկայացուցիչներ:

46. Տնտեսվարող սուբյեկտների մոտ ծագող հարցերի ու խնդիրների օպերատիվ լուծման նպատակով ակտիվորեն գործել է հարկ վճարողների սպասարկման և հեռախոսազանգերի կենտրոնը: Մասնավորապես, հարկային և մաքսային հարաբերությունները կարգավորող օրենսդրության և վարչարարության վերաբերյալ 2021 թվականի հունվար-օգոստոս ամիսների ընթացքում ստացվել է 162778 հարցադիմում (հարկային մասով 80%, մաքսային՝ 20%): Հարցադիմումներից 162378-ը ստացվել են հեռախոսակապի, իսկ մնացած 400-ը էլեկտրոնային փոստի միջոցով: Նույն ժամանակահատվածում հարկ վճարողների կողմից ստացվել են նաև 959 դիմում-բողոք:

47. Հարկման ընդհանուր համակարգում գործող օրինապահ հարկ վճարողներին խրախուսելու և նրանց հետ գործընկերային հարաբերությունների զարգացմանն ուղղված աշխատանքների շրջանակներում «Օրինապահ հարկ վճարող» կարգավիճակի տրամադրման

համակարգով 2021թ. հունվար-օգոստոս ամիսներին ներկայացվել է օրինապահ հարկ վճարողի հավաստագրի ստացման թվով 201 դիմում, որոնցից թվով 144 հարկ վճարողի դիմում բավարարվել է: Օրինապահ հարկ վճարողների ցանկերը հրապարակվել են հարկային մարմնի պաշտոնական ինտերնետային կայքի «Հարկային տեղեկատվություն» բաժնի «Տեղեկատվություն հարկ վճարողների վերաբերյալ» ենթաբաժնի «Օրինապահ հարկ վճարողներ» մասում:

Միաժամանակ օրինապահ հարկ վճարողների խրախուսման առավել գրավիչ համակարգ ներդնելու և հարկ վճարողների կողմից հարկային պարտավորությունների կամավորությամբ կատարելու սկզբունքի արմատավորման և հարկային մարմին-հարկ վճարող գործընկերային հարաբերություններն առավել ամրապնդման նպատակով մշակվել և ՀՀ ԱԺ-ի կողմից 18.05.2021թ. ընդունվել է «Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքում լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-190-Ն օրենքը, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 12.08.2021թ. N 1324-Ն որոշմամբ հաստատվել է օրինապահ հարկ վճարող համարվելու չափանիշները և օրինապահ հարկ վճարողի հավաստագրի տրամադրման կարգը:

48. 2021թ. հունվար-հունիս ամիսների ընթացքում հարկային և մաքսային մարմինների գանգատարկման հանձնաժողովի կողմից ուսումնասիրվել է հարկ վճարողների կողմից ներկայացված 1,020 բողոք, որից 48.4%-ը կամ 494 բողոք ամբողջությամբ կամ մասնակի բավարարվել է, իսկ 113 բողոք կարճվել է:

49. e-draft.am կայքէջում պարբերաբար տեղադրվել են ՀՀ ՊԵԿ կողմից մշակված համապատասխան իրավական ակտերի նախագծերը: Միաժամանակ, զանգվածային լրատվության ներկայացուցիչների համար 2021թ. ընթացքում պարբերաբար կազմակերպվել են մամուլի ասուլիսներ, հարցազրույցներ, հրապարակվել են մամուլ հաղորդագրություններ, ներկայացվել հարկային և մաքսային ոլորտներում իրականացվող բարեփոխումների վերաբերյալ տեղեկատվություն, կազմակերպվել են հեռուստատեսային տարբեր հաղորդումներ կոմիտեի աշխատակիցների մասնակցությամբ՝ ապահովելով հանրության իրազեկվածությունը գործարարության ոլորտում պետական եկամուտների վարչարարության բարեփոխումների վերաբերյալ: Իրազեկումներն իրականացվել են տարբեր ձևաչափերով (տեսահոլովակ, ասուլիս, հարցազրույց, ռեպորտաժ ԶԼՄ-ներով, պարզաբանում, հրապարակում սոցցանցերում, ամփոփիչ ֆիլմ, մամուլի հաղորդագրություն, տեսանյութ և այլն), տարածվել ԶԼՄ-ներով, նաև հրապարակվել Կոմիտեի պաշտոնական կայքում, Youtube, Facebook, Twitter, Telegram սոցիալական հարթակների՝ Կոմիտեի պաշտոնական էջերում: Ընդհանուր առմամբ 01.01.2021-18.08.2021թթ. ժամանակահատվածում իրականացվել է հանրային իրազեկման 97 միջոցառում:

50. Հիփոթեկային վարկի սպասարկման համար վճարվող տոկոսների գումարների վերադարձի էլեկտրոնային հարթակի ներդրման նպատակով.

1) Վերլուծվել և գնահատվել են ավտոմատացման /փուլային/ գործընթացի ներդրման խնդիրները, մշակվել են փուլային աշխատանքների հաջորդականությունը և ձևավորվել առաջարկություններ:

2) Էլեկտրոնային հարթակի ստեղծման աշխատանքների շրջանակներում առաջացած հարցերի և խնդիրների լուծման նպատակով կազմակերպվել են քննարկումներ ՀՀ ՊԵԿ շահագրգիռ ստորաբաժանումների, ինչպես նաև այլ գերատեսչությունների, մասնավորապես, ՀՀ ֆինանսների նախարարության, ՀՀ կենտրոնական բանկի, ՀՀ կադաստրի կոմիտեի և «ԱՔՌԱ Քրեդիտ Ռեփորթինգ» ՓԲԸ-ի հետ:

51. Աշխատանքներ են իրականացվել «Մեկ պատուհան» համակարգի ներդրման ուղղությամբ: Մասնավորապես՝ փոփոխություններ են կատարվել իրավական դաշտում՝ էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառությունը ապահովելու նպատակով, ընդունվել է ՀՀ

կառավարության 10.06.2021 թվականի թիվ N°977-Ն որոշումը: Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի 04.10.2019 թվականի թիվ N°1408-Լ որոշմամբ սահմանված բոլոր պետական կառավարման համակարգի մարմինները, պետական մարմինները և կազմակերպությունները փոլ առ փոլ միանում են համակարգին:

52. 01.01.2021-18.08.2021թթ. ընթացքում թվով 235 սնանկ ճանաչելու պահանջի մասին և թվով 490 պահանջը հաստատելու մասին դիմումներով՝ վերականգնված գումարը կազմում է 2843,4 մլն. դրամ: Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործերով՝ վարչական տույժ նշանակելու մասին թվով 21220 որոշումներով փաստացի գանձվել է 392,3 մլն.դրամ: Մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ 68 գործով գանձվել է 9,9 մլն.դրամ տուգանքի գումար: Նախկինում նշանակված տուգանքներից գանձվել է 24,9 մլն. դրամ գումար: Կայացվել է հարկ վճարողների չկատարած հարկային պարտավորությունները գանձելու վերաբերյալ թվով 9697 որոշում՝ ընդհանուր 32709,6 մլն. դրամի չափով, ՀՀ ԱՆ ՀԿ ծառայություն հարկադիր կատարման է ներկայացվել թվով 3552 չկատարած հարկային պարտավորությունները գանձելու վերաբերյալ կայացված, անբողոքարկելի դարձած որոշում՝ ընդհանուր 6805,8 մլն. դրամ մնացորդի չափով, ինչպես նաև թվով 2942 անբողոքարկելի դարձած ստուգման ակտ՝ ընդհանուր 2220,7 մլն. դրամ մնացորդի չափով, իրականացված աշխատանքների արդյունքում՝ պետական բյուջե է վերականգնվել 31002,6 մլն. դրամ, որից դրոշմանիշային վճարի գծով՝ 536,5 մլն. դրամ: ՀՀ ՊԵԿ ՀՕՀ վարչության արձանագրությունների հիման վրա կայացվել 782 որոշում, նշանակված տուգանքի գումար՝ 526,9 մլն. դրամ, ՀՀ Հարկային օրենսգրքի 422 և 423 հոդվածներով կայացվել է 308 որոշում՝ առաջադրված գումարը՝ 65,1 մլն. դրամ: ՀՀ ՊԵԿ կողմից ներկայացված հայցադիմումներով առկա է թվով 51 բավարարված վճիռ 11 մլն. դրամ հայցագնով: ՀՀ ՊԵԿ-ի դեմ ներկայացվել է թվով 961 հայցադիմում՝ 11.5 մլրդ. դրամ հայցագնով, որից բավարարվել է 578 հայց՝ 12 մլրդ. դրամ գումարով, մերժվել է 127 հայց՝ 5.7 մլրդ. դրամ գումարով (այդ թվում՝ նախորդ տարիներից քննվող գործերով):

53. 2021թ. հունվար-օգոստոս ընկած ժամանակահատվածում 63 խմբերի համար իրականացվել են 958,5 ալ/ժամ ընդհանուր տևողությամբ ուսումնական դասընթացներ, որոնց մասնակցել են 1158 հարկային և մաքսային ծառայողներ:

54. ՀՀ ՊԵԿ հարկային և մաքսային մարմինների ծառայողական քննություն անցկացնող հանձնաժողովի կողմից 2021թ. հունվար-հունիս ամիսներին քննարկվել են թվով 37 ծառայողական քննության ընթացքում ստեղծված նյութեր, որի արդյունքում թվով 24 ծառայողներ ենթարկվել են տարբեր կարգապահական պատասխանատվության:

Վերը նշված բարեփոխումները հանգեցրել են հարկային և մաքսային վարչարարության արդյունավետության բարձրացմանը և սովերային տնտեսության կրճատմանը, մասնավորապես՝

1) 2021 թվականի հունվար-օգոստոս ամիսներին պետական բյուջեի հարկային եկամուտների և պետական տուրքի գծով փաստացի մուտքերն՝ առանց միասնական հաշվի մնացորդի, կազմել են 984,0 մլրդ. դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի պետական բյուջեի հարկային եկամուտների և պետական տուրքի գումարի համեմատ աճել է 96.4 մլրդ. դրամ կամ 10.9%,

2) 2021 թվականի հունվար-օգոստոս ամիսների ընթացքում հարկ վճարողներին վերադարձված ԱԱՀ-ի և եկամտային հարկի գումարները կազմել են 114.9 մլրդ. դրամ, ինչը 32,1%-ով կամ 27.9 մլրդ. դրամով աճել է նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համապատասխան ցուցանիշից: Նշված գումարը ներառված չէ նախորդ կետում նշված 984,0 մլրդ. դրամ փաստացի մուտքի մեջ:

